

ОБМЕЖЕННЯ, ВСТАНОВЛЕНІ ДЛЯ ФАХІВЦІВ З РЕАБІЛІТАЦІЇ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ НИМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ ТА ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА

RESTRICTIONS IMPOSED ON REHABILITATION PROFESSIONALS IN THE COURSE OF THEIR PROFESSIONAL ACTIVITIES: CORRUPTION RISKS AND PROBLEMS OF IMPROVING LEGISLATION

Болдарь Г.С., Boldar G.E.

*Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна,
National University of Pharmacy, Kharkiv, Ukraine*

Анотація. У статті висвітлено результати аналізу правового регулювання обмежень для фахівців з реабілітації під час здійснення ними професійної діяльності. Запропоновано зміни до статті 44-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, спрямовані на визнання фахівців з реабілітації суб'єктом цього правопорушення.

Ключові слова: фахівці з реабілітації, обмеження під час здійснення професійної діяльності, медичні вироби, допоміжні засоби реабілітації, адміністративна відповідальність.

Abstract. The article highlights the results of the analysis of legal regulation of restrictions for rehabilitation professionals in the course of their professional activities. Proposed amendments to Article 44-2 of the Code of Ukraine on Administrative Offences aimed at recognising rehabilitation specialists as the subject of this offence.

Key words: rehabilitation specialists, restrictions on professional activities, medical devices, rehabilitation aids, administrative liability.

Вступ. Встановлення обмежень для медичних, фармацевтичних працівників та фахівців з реабілітації під час здійснення ними професійної діяльності спрямовано на запобігання корупційним ризикам у сфері охорони здоров'я, що є одним з пріоритетних напрямків державної політики на сучасному етапі.

Мета дослідження. Метою роботи є здійснення аналізу становлення у законодавстві України спеціальної норми, яка передбачає обмеження для медичних, фармацевтичних працівників та фахівців з реабілітації під час здійснення ними професійної діяльності, а також прогалин щодо адміністративної відповідальності за порушення цих обмежень.

Матеріали та методи. Матеріалами дослідження стало законодавство України та

наукова література (монографії, дисертації, статті). Під час дослідження було використано наступні методи: контент-аналіз документів, синтез, узагальнення, історичний, формально-юридичний (формально-логічний, догматичний), порівняльно-правовий.

Отримані результати. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» був доповнений ст. 78-1 під назвою «Обмеження, встановлені для медичних і фармацевтичних працівників під час здійснення ними професійної діяльності» у 2012 році [1]. На той час ця норма містила 4 пункти, які з метою запобігання корупції забороняли медичним і фармацевтичним працівникам вчинювати певні дії щодо лікарських засобів та виробів медичного призначення. Слід звернути увагу на те, що

пункт «а» ст. 78-1 має бланкетний характер, оскільки для того, щоб з'ясувати що таке «неправомірна вигода», потрібно звернутися до визначення, наданого у Законі України «Про запобігання корупції» [3]. Зауважимо, що останній пункт обмежень у цій та наступних редакціях ст. 78-1 стосується виключно фармацевтичних працівників під час відпуску лікарських засобів.

Варто відмітити, що у 2012 році зміни у законодавство щодо аналізованого питання вносилися комплексно. Так, паралельно із встановленням вищевказаних обмежень у Законі України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», для медичних і фармацевтичних працівників у ст. 44-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП) була передбачена адміністративна відповідальність за порушення цих обмежень [2].

Пізніше ст. 78-1 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» двічі зазнала змін. Зокрема, у 2020 році Законом України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» суб'єктом цих обмежень стали також і фахівці з реабілітації. Крім того, до предмету правопорушень були віднесені ще і «технічні та інших засобів реабілітації», а формулювання «вироби медичного призначення» було замінено на «медичні вироби (вироби медичного призначення)» [4].

Нових змін ст. 78-1 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» знову зазнала у 2024 році у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання окремих питань у сферах охорони здоров'я, реабілітації, соціального захисту та державної реєстрації окремих об'єктів санітарних заходів» [5]. Ця редакція норми є чинною сьогодні. Вона, на відміну

від попередніх варіантів, містить вже не 4, а 7 пунктів. Останній пункт статті все також стосується лише фармацевтичних працівників, а суб'єктом вчинення діянь, передбачених першими 6 пунктами («а»-«е»), вказано також і фахівців з реабілітації.

Порівняльний аналіз змісту цієї та попередньої редакції норми дозволяє узагальнити основні новели. По-перше, предмет правопорушення «медичні вироби (вироби медичного призначення)» був остаточно сформульований як «медичні вироби», а термінологічний зворот «технічні та інших засобів реабілітації» був замінений на «допоміжних засобів реабілітації». Такий підхід відповідає законодавчому рішенню, закладеному ще у 2021 р., коли у тексті Закону «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» та поступово у багатьох інших НПА слова «технічні та інші засоби реабілітації» в усіх відмінках замінено словами «допоміжні засоби реабілітації» [6]. Сьогодні законодавство, що регулює відносини у цій сфері, використовує саме останній термін [7, 8]. По-друге, змінено форми об'єктивної сторони правопорушень (тобто формулювання заборонених діянь, обмежень), викладених у ст. 78-1 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [9].

Важливо зазначити, що до ст. 44-2 КУпАП так і не були внесені зміни щодо визнання фахівців з реабілітації суб'єктами адміністративної відповідальності за порушення обмежень під час здійснення ними професійної діяльності [10]. З урахуванням вищевикладеного вважаємо, що такий стан є прогалиною, яка порушує принцип комплексного підходу до законодавчого регулювання суспільних відносин. На підставі проведеного аналізу нами запропоновано доповнити диспозицію ч. 1 ст. 44-2 КУпАП відповідною вказівкою

на фахівців з реабілітації та викласти її назву в такій редакції: «Порушення обмежень, встановлених для медичних і фармацевтичних працівників та фахівців з реабілітації під час здійснення ними професійної діяльності» [11].

Висновки. Показано, у 2012 р. в Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» була внесена заборонна норма (ст. 78-1), якою встановлено обмеження для медичних і фармацевтичних працівників під час здійснення ними професійної діяльності, а також у ст. 44-2 КУпАП було передбачено адміністративну відповідальність за порушення цих обмежень. В подальшому, з розвитком в Україні законодавства про реабілітацію у сфері охорони здоров'я, суб'єктами цих обмежень у 2020 р. було визнано і фахівців з реабілітації. Після суттєвих зміни до ст. 78-1 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», які були внесені у 2024 р., на фахівців з реабілітації стало розповсюджуватися ще більше заборон, спрямованих на недопущення корупційних правопорушень під час здійснення ними професійної діяльності. Однак відповідно до чинної редакції ст. 44-2 КУпАП фахівці з реабілітації не є суб'єктами адміністративної відповідальності за порушення таких обмежень, у зв'язку з чим обстоюється доцільність вдосконалення законодавства шляхом внесення відповідних змін до цієї норми.

Список літератури

1. Про внесення зміни до Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо встановлення обмежень для медичних і фармацевтичних працівників під час здійснення ними професійної діяльності : Закон України від 04.07.2012 р. № 5036-VI. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5036-17#n5> (дата звернення 30.03.2025).

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за фальсифікацію або обіг фальсифікованих лікарських засобів: Закон України від 05.07.2012 р. № 5065-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5065-17#n7> (дата звернення 01.04.2025).

3. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення 01.04.2025).

4. Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я : Закон України від 03.12.2020 р. № 1053-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text> (дата звернення 01.04.2025).

5. Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання окремих питань у сферах охорони здоров'я, реабілітації, соціального захисту та державної реєстрації окремих об'єктів санітарних заходів: Закон України від 21.08.2024 р. № 3911-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3911-20#n50> (дата звернення 01.04.2025).

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління сферою охорони здоров'я та забезпечення медичного обслуговування населення: Закон України від 15.12.2021 р. № 1962-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1962-20#n146> (дата звернення 01.04.2025).

7. Про затвердження Порядку забезпечення допоміжними засобами реабілітації (технічними та іншими засобами реабілітації) осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення і виплати грошової компенсації вартості за самостійно придбані такі засоби, їх переліку: постанови Кабінету Міністрів України від 05.04.2012 р. № 321. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/321-2012-%D0%BF#Text> (дата звернення 02.04.2025).

8. Деякі питання забезпечення допоміжними засобами реабілітації: постанова Кабінету Міністрів України від 07.12.2023 р. № 1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення 02.04.2025).

9. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення 03.04.2025).

10. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення 03.04.2025).

11. Болдарь Г.Є. Еволюція та питання вдосконалення законодавства України з фізичної терапії та соціальної реабілітації. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Випуск 1. С. 405–410. URL: DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.01.66> (дата звернення 01.04.2025).

Відомості про авторів/Information about the Authors

Болдарь Галина Євгенівна, канд. юрид. наук, доцент, доцент ЗВО кафедри соціальної фармації, Національний фармацевтичний університет Міністерства охорони здоров'я України, Харків, Україна.

Boldar Galyna Evgenivna, PhD (Law), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Social Pharmacy, National University of Pharmacy of the Ministry of Health of Ukraine, Kharkiv, Ukraine.

e-mail: galina_boldar@ukr.net

ORCID: 0000-0001-8497-4977